

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на земеделието, храните и горите

Дирекция „Анализ и стратегическо планиране”

СИТУАЦИОННО-ПЕРСПЕКТИВЕН АНАЛИЗ НА ЦАРЕВИЦА И СЛЪНЧОГЛЕД

Предлагане и потребление през пазарната 2017/18 година

Март 2018 г.

СИТУАЦИЯ И ПЕРСПЕКТИВИ НА ПАЗАРА НА ЦАРЕВИЦА

I. Ситуация и перспективи на вътрешния пазар

1. Предлагане и потребление на царевица през 2017/18 пазарна година

По прогнозни данни на отдел „Агростатистика“ на Министерството на земеделието, храните и горите (МЗХГ) от края на м. декември 2017 г., **производството** на царевица от реколта '2017 възлиза на близо 2,5 млн. тона. Това е с 10,1% повече спрямо предходната година, в резултат от нарастване както на реколтираните площи – с 3,2%, до 4 200 хил. дка, така и на средния добив – с 6%, до 580 кг/дка.

През 2017 г. се наблюдава известно възстановяване на площите с царевица, след отчетения спад от около 18% през 2016 г., свързан главно с пренасочване на част от производителите към отглеждане на силно търсената за износ пшеница.

Началните стокови наличности от царевица, с които стартира маркетинговата 2017/18 година, се оценяват на около 571 хил. тона. Количеството е със 175 хил. тона или 44% повече спрямо година по-рано, поради същевременно намаление на износа и увеличение на вноса през изминалия сезон 2016/17. Натрупването на сравнително високи преходни запаси може да се обясни с подготовка за увеличение на преработката на царевица в страната, предвид отпадане на ограниченията за производство на изоглюкоза (подсладител, базиран на нишесте) в ЕС от началото на м. октомври 2017 г.

Таблица 1. Предлагане и потребление на царевица за пазарните 2015/16 – 2017/18 години, хил. тона

	2015/16	2016/17 оценка	2017/18 прогноза
Предлагане	2 921	2 979	3 071
1. Начална наличност	177	396	571
2. Производство	2 697	2 226	2 450
- реколтирани площи - хил. дка	4 986	4 069	4 200
- среден добив - кг/дка	541	547	580
3. Внос	47	357	50
Потребление	2 524	2 408	2 770
1. Употреба за семена	11	11	11
2. Зърно за храна и индустриална употреба	600	800	900
3. Зърно за фураж	574	591	559
4. Износ	1 339	1 006	1 300
Крайни наличности	396	571	301

Източник: производство - отдел „Агростатистика“, МЗХГ; царевица за фураж - дирекция „Животновъдство“, МЗХГ; внос и износ – НСИ за 2015/16 и 2016/17 (предварителни данни), прогноза на дирекция „Анализ и стратегическо планиране“, МЗХГ за 2017/18.

Бележка: Балансът няма официален характер.

Общото предлагане на царевица през настоящата 2017/18 пазарна година се предвижда да нарасне с около 3% на годишна база, достигайки до 3 071 хил. тона. За сметка на увеличението и на производството и на началните наличности, вносът се очаква да намалее съществено спрямо необичайно високото ниво, отчетено през сезон 2016/17.

По предварителни данни на НСИ, **вносът** на царевица през изтеклата 2016/17 година възлиза на 357,2 хил. тона – над седем пъти повече в сравнение с предходната пазарна година. Количествата са доставени главно през периода март – юли 2017 г. (320,6 хил. тона), като средномесечните цени CIF (основно при този вид условия) варират от 288 лв./тон през м. юли до 310 лв./тон през м. април. Вносните цени са близки до изкупните цени на царевица в България през същия период, които се движат в границите от 293 лв./тон до 302 лв./тон.

Над 84% от вноса на царевица през сезон 2016/17 е от съседните Сърбия - 192,3 хил. тона и Румъния – 108,3 хил. тона, като и при двете държави се отчита няколкократно ръст на доставките на годишна база.

Таблица 2. Внос на царевица в България, тона

Партньор/Период	2015/16	2016/17*	2017/18 (септември - ноември 2017 г.)*
1. Европейски съюз	44 725	163 108	4 880
Гърция	8 937	171	143
Франция	10 730	11 394	3 650
Нидерландия	-	25 522	1
Румъния	19 932	108 272	245
Унгария	4 408	16 474	600
Други	717	1 276	241
2. Трети страни	2 453	194 055	267
Аржентина	669	183	155
Бразилия	312	208	15
САЩ	277	734	97
Сърбия	1 186	192 290	-
Други	10	640	0
ОБЩО, тона	47 176	357 162	5 147
Стойност, щ. д.	39 947 445	93 848 068	3 331 932
Средна цена, щ. д./тон	847	263	647

Източник: НСИ; *предварителни данни

През първите три месеца на пазарната 2017/18 година в страната са внесени 5,1 хил. тона царевица, при 6,7 хил. тона през аналогичния период на предходната година. От тях, близо 4,9 хил. тона са от държави-членки на ЕС (основно от Франция) и едва 267 тона – от трети страни.

Предвид голямото вътрешно предлагане и нормализирания темп на външните доставки в края на изминалата и началото на настоящата маркетингова година, общият внос за сезон 2017/18 се очаква да възстанови традиционните си нива от около 50 хил. тона. Все пак, при възможност за доставка на царевица с подходящи качества на атрактивни цени, има вероятност в даден момент отново да бъде реализиран по-съществен внос за задоволяване на потребностите на индустрията.

През настоящата 2017/18 пазарна година **общото потребление** на царевица (семена, индустриална употреба, фураж и износ) се прогнозира да възлезе на 2 770 хил. тона - с 15% над нивото от предходната година, поради очакванията за увеличение на износа и на промишлената преработка.

При относително запазване на площите с царевица за реколта '2018 около нивата от последните няколко години, може да се очаква употребата на царевица **за семена** да бъде около 11 хил. тона.

От началото на м. октомври 2017 г. отпаднаха квотите за производство на захар, изоглюкоза и инулинов сироп в рамките на Европейския съюз. Вероятно това ще доведе до значителен ръст на преработката на царевица за производство на изоглюкоза в ЕС, включително и в България. Прогнозите на Европейската комисия са до 2030 г. производството на изоглюкоза в Съюза да достигне 1,9 млн. тона (при квота от 0,72 млн. тона в еквивалент на бяла захар годишно, действала до есента на 2017 г.).

През последните години се наблюдава значително повишение на производствените мощности за преработка на царевица в България, като има потенциал производството на нишесте да нарасне между два и три пъти през следващите години.

По експертна оценка, потреблението на царевица за храна и индустриална преработка нараства от около 450 хил. тона през 2014/15 година до 700 - 800 хил. тона през 2016/17 година. Очаква се тенденцията на увеличение да продължи и през текущия сезон, като потреблението на царевица **за промишлени цели** е възможно да достигне до около 900 хил. тона. От тях, около 500 - 600 хил. тона - за производство на нишесте и различни хранителни продукти на базата на царевица, а останалите – за биогаз.

По прогнозни разчети на дирекция „Животновъдство“ на МЗХГ, през маркетинговата 2017/18 година **за изхранване на животните** се очаква да бъдат употребени около 559 хил. тона царевица. Тези разчети не отчитат евентуална промяна на броя на животните през годината.

По данни на НСИ, през изминалата 2016/17 пазарна година **износът** на царевица се свива с 25% на годишна база, възлизайки на малко над 1 млн. тона. Намалението се обяснява с голямата конкуренция на световните пазари, в съчетание със засиленото търсене за индустриални цели на вътрешния пазар. В стойностно

изражение, годишното понижение на износа е малко по-слабо – с 20%, до 190,9 млн. щ. д., поради нарастване на средната експортна цена с 6%, до 190 щ. д./тон.

Таблица 3. Износ на царевица от България, тона

Партньор/Период	2015/16	2016/17*	2017/18 (септември - ноември 2017 г.)*
1. Европейски съюз	1 095 676	840 906	559 707
Белгия	55 009	27 500	-
Обединено кралство	76 570	32 496	65 618
Германия	44 000	53	57 780
Гърция	174 480	221 974	97 089
Ирландия	17 250	26 250	-
Испания	146 264	150 347	47 404
Италия	94 193	50 315	58 128
Португалия	158 543	30 705	39 756
Франция	10 448	129 307	70 950
Кипър	23 060	32 607	7 300
Нидерландия	33 213	21 000	89 390
Румъния	254 845	115 000	26 292
Други	7 801	3 354	0
2. Трети страни	243 753	165 534	85 728
Египет	7 271	57 395	-
Израел	17 913	54 242	-
Ирак	25 000	-	-
Либия	87 729	14 801	31 483
Ливан	30 642	5 324	37 012
Македония	7	7	16 934
Нова Зеландия	27 500	-	-
Сирия	21 450	-	-
Турция	22 324	12 379	-
Южна Корея	-	19 626	-
Други	3 916	1 761	299
ОБЩО, тона	1 339 429	1 006 440	645 435
Стойност, щ. д.	239 292 688	190 855 011	117 810 203
Средна цена, щ. д./тон	179	190	183

Източник: НСИ; *предварителни данни

Около 84% от целия експорт на царевица през изтеклия сезон представлява изпращания за държави-членки на ЕС – 840,9 хил. тона, като най-големи количества са насочени за Гърция (222 хил. тона), Испания (150,3 хил. тона), Франция (129,3 хил. тона) и Румъния (115 хил. тона). Износът за трети страни възлиза на 165,5 хил. тона, в т. ч. основно за Египет (57,4 хил. тона) и Израел (54,2 хил. тона).

По предварителни данни на НСИ, през първите три месеца на 2017/18 пазарна година (септември – ноември 2017 г.) от страната са изнесени 645,4 хил. тона

царевица – с 6,4% повече спрямо аналогичния период на предходната година. Основни контрагенти през периода остават страните от ЕС с 559,7 хил. тона или близо 87% от общия износ, като най-големи количества са реализирани в Гърция (97,1 хил. тона), Нидерландия (89,4 хил. тона), Франция (71 хил. тона) и Обединеното кралство (65,6 хил. тона).

Увеличеното вътрешно предлагане и силното търсене на външните пазари, по-конкретно в страните от Северна Африка и Близкия Изток, както и в ЕС, дават основание през следващите месеци да се очаква засилване на експорта. Има потенциал до края на пазарната 2017/18 година износът на царевица да достигне до 1,2 - 1,3 млн. тона.

При така прогнозираните предлагане и потребление, в края на текущия сезон се очаква **преходните запаси** от царевица да се свият до около 300 хил. тона.

2. Качество на царевицата от реколта `2017

Крайните резултати на проведеното от Българската агенция по безопасност на храните окачествяване на царевицата от реколта `2017 показват, че 79,5% от произведеното количество отговарят на критериите за съдържание на нишесте и минималните граници, залегнали в стандарта по отношение на съдържанието на влага и наличието на примеси (при 76,4% през 2016 г.).

Средните стойности на основните качествени показатели на царевицата от реколта `2017 са:

- влага: 12,1% ± 1,8%, при 12,7% ± 1,8% за 2016 г.;
- културни примеси: 3,9% ± 2,1%, при 2,8% ± 2,6% за 2016 г.;
- чужди примеси: 0,7% ± 0,4%, при 1,2% ± 1,3% за 2016 г.;
- съдържание на нишесте: 72,4% ± 0,9%, при 72,6% ± 0,9% за 2016 г.;
- хектолитрова маса: 72,8 kg/100 dm³ ± 2,0 kg/100 dm³, при 71,4 kg/100 dm³ ± 2,3 kg/100 dm³ за 2016 г.

3. Цени на царевица

Изкупни цени на царевица

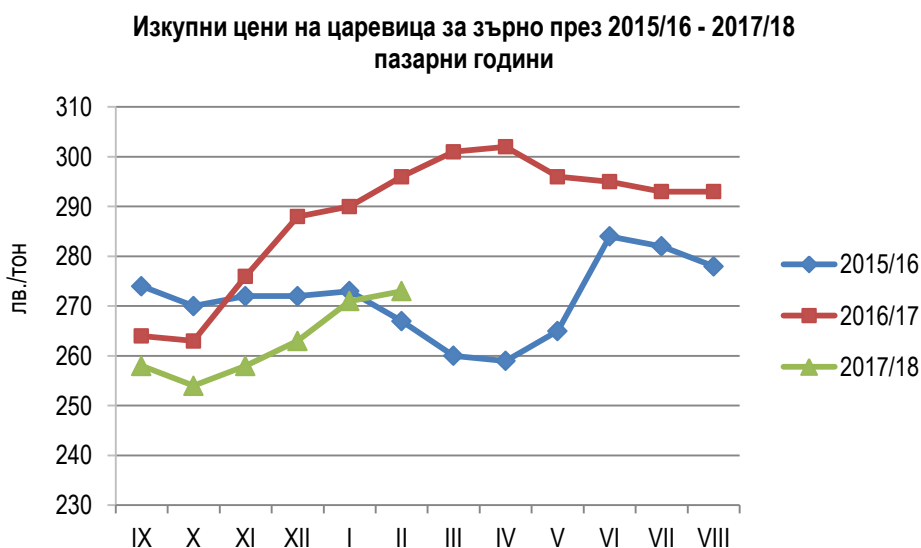
По данни на Системата за агропазарна информация (САПИ), средната изкупна цена на царевицата *през изтеклата 2016/17 пазарна година* е 288 лв./тон – с 6,2% по-висока на годишна база. Увеличението се дължи на намаленото производство от реколта `2016, в съчетание с нарастване на търсенето за преработка.

От началото на *текущата 2017/18 пазарна година* царевицата се изкупува на малко по-ниски цени спрямо нивата отпреди една година, под влияние на високото предлагане както в страната, така и в световен мащаб.

Средно за първите шест месеца на сезона, изкупната цена на царевичата намалява с 6% на годишна база, до 263 лв./тон. През последните четири месеца, обаче, се наблюдава постепенно повишение на стойностите – от средно 258 лв./тон за ноември 2017 г. до 273 лв./тон за февруари 2018 г.

Лекото поскъпване на царевичата отразява ръста на котировките на международните пазари, свързан основно с логистични затруднения в САЩ и притеснения за продължителното сухо и горещо време в Аржентина.

През следващите месеци може да се очаква цените на царевичата да бъдат подкрепени от прогнозите за нарастване на световното потребление. В рамките на ЕС, в това число и в България, се предвижда засилено търсене на царевича за преработка във връзка с отпадане на ограничението за производство на изоглюкоза в Съюза. Все пак, по-съществено увеличение на цените ще бъде ограничено от високото глобално предлагане за поредна година.

Фиг. 1

Експортни цени на царевича в България и на международните пазари

Като цяло, от началото на пазарната 2017/18 година цените на царевичата на световните пазари се движат под нивата от предходната година, под натиска на високото предлагане на зърнени култури, включително на царевича, в световен мащаб.

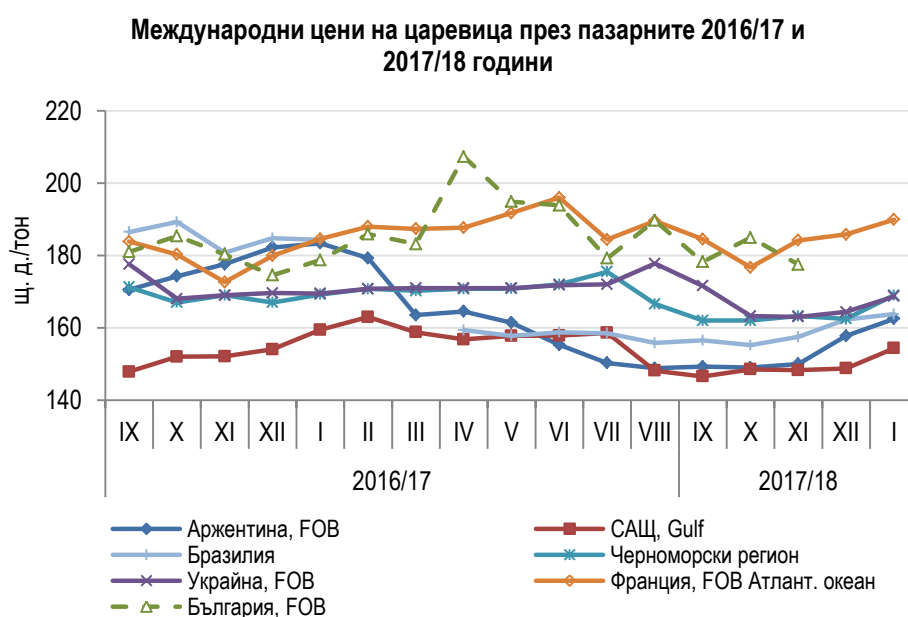
Средно за периода септември 2017 – януари 2018 г., експортните цени на царевичата в Аржентина и Бразилия намаляват с около 14% на годишна база. При котировките в САЩ и Черноморския регион понижението е по-слабо изразено – с около 3%, докато износната цена във Франция, ФОБ Атлантически океан дори нараства с 3%.

Към края на календарната 2017 г. и началото на 2018 г. се наблюдава леко поскъпване на царевичата на международните пазари, но в повечето от основните

износители (с изключение на Франция) стойностите остават под нивата отпреди една година.

През м. януари 2018 г. средната експортна цена на царевицата в САЩ е 154 щ. д./тон, а тези в Аржентина, Бразилия и Черноморския регион - в границите от 164 щ. д./тон до 169 щ. д./тон. Същевременно, износната цена на френската царевица, FOB Атлантически океан достига 190 щ. д./тон, с 3% по-висока спрямо януари 2017 г.

През първите три месеца на настоящата 2017/18 пазарна година, износната цена на царевица в България, FOB черноморско пристанище, варира от 177 щ. д./тон до 185 щ. д./тон, като се движи около котировките във Франция и над тези на конкурентната украинска царевица. Спрямо аналогичния период на предходната година се наблюдава леко понижение – с 1%.

Фиг. 2

II. Световно производство и потребление на царевица

По данни на **Международния съвет по зърното (IGC)** към 18.01.2017 г., световното предлагане на царевица през 2017/18 пазарна година се прогнозира да възлезе на 1 389,5 млн. тона – с 0,5% над нивото от предходната година, като намалението на производството е компенсирано от по-високите начални наличности.

Анализаторите от IGC предвиждат през настоящия сезон световното потребление на царевица да се увеличи с около 2% на годишна база, до 1 067,7 млн. тона. Нарастване се очаква и при трите елемента на потребление – за храна (с 1%), за индустриална употреба (с 4,3%) и за фураж (с 2,4%). Това би довело до свиване на наличностите в края на маркетинговата година с около 4%, до малко под 322 млн. тона.

Таблица 4. Световно предлагане и потребление на царевица през маркетинговите 2016/17 - 2017/18 години, млн. тона

	IGC		USDA	
	2016/17 оценка	2017/18 прогноза	2016/17 оценка	2017/18 прогноза
Начални наличности	294,8	335,3	215,0	229,8
Производство	1 087,8	1 054,2	1 076,0	1 041,7
Общо предлагане	1 382,6	1 389,5	1 290,9	1 271,5
Потребление	1 047,4	1 067,7	1 061,2	1 068,4
Търговия	138,0	147,1	141,7	151,5
Крайни наличности	335,3	321,8	229,8	203,1

Източник: IGC (данни към 18.01.2018 г.), USDA (данни към средата на февруари 2018 г.)

По данни на **Департамента по земеделие на САЩ (USDA)** от м. февруари 2018 г., световното производство на царевица през 2017/18 пазарна година се прогнозира на ниво от 1 041,7 млн. тона. Това е с 3,2% по-малко на годишна база, основно поради намаление на средния добив. При глобалното предлагане на царевица през настоящия сезон се предвижда по-слабо намаление – с 1,5%, в резултат от по-високите преходни запаси.

Сред големите производители в световен мащаб, по-сериозно намаление на продукцията през годината се прогнозира за Южна Африка (с 28,5%, до 12,5 млн. тона), Украйна (с 13,8%, до 24,1 млн. тона) и Русия (с 11,8%, до 13,5 млн. тона), а умерено за Аржентина (с 4,9%, до 39 млн. тона), САЩ (с 3,6%, до 371 млн. тона), Бразилия (с 3,6%, до 95 млн. тона), Европейския съюз (с 2,2%, до 60,1 млн. тона) и Китай (с 1,7%, до 215,9 млн. тона). От друга страна, производството на царевица в Канада се предвижда да се увеличи с 6,9%, до 14,1 млн. тона.

Оценките за намаление на производството на царевица в Русия и Украйна през настоящия сезон са свързани основно с понижаване на средните добиви, в резултат от влошените климатични условия в региона.

Департаментът по земеделие на САЩ прогнозира през настоящата 2017/18 маркетингова година световната търговия с царевица да се повиши с 6,9%, до 151,5 млн. тона, като водещо ще бъде търсенето за азиатските пазари, Близкия Изток и Северна Африка. По-съществено увеличение на вноса се прогнозира за Южна Корея, Тайван, Виетнам, Египет, Иран, Алжир и Китай. Сред основните износители, експортът от Аржентина и Бразилия се очаква да нарасне значително на годишна база, а този от САЩ – да се свее.

Конкуренцията за износ към Източноазиатските пазари, и по-специално в Япония, Южна Корея и Тайван, се очаква да бъде основно между Бразилия и САЩ, които се възползват от нулево мито при внос на царевица в трите държави.

Експертите от USDA прогнозируют потреблението на царевица в световен мащаб да възлезе на 1 068,4 млн. тона, с 0,7% над нивото от предходния пазарен сезон.

Така, в края на маркетинговата 2017/18 година се очаква наличностите от царевица в световен мащаб да се свият с 11,6% спрямо година по-рано, до 203,1 млн. тона. По-значително редуциране на запасите се прогнозира в Китай – с около 21%, до 79,6 млн. тона.

По прогнозни данни на **Европейската комисия** от края на м. януари 2018 г., производството на царевица от реколта `2017 в ЕС се оценява на 64,5 млн. тона - с 2,8% над нивото от предходната година в резултат от нарастване на средния добив с 4,9%, докато при площите се наблюдава намаление с 2%.

В комбинация със значително по-високите преходни запаси, това води до ръст на общото предлагане на царевица в ЕС през 2017/18 пазарна година с 6%, до 95,8 млн. тона.

Експертите от ЕК прогнозируют през настоящия пазарен сезон вътрешното потребление на царевица в ЕС да достигне 75,3 млн. тона – със 7,5% повече на годишна база, основно поради увеличение на употребата за изхранване на животните с близо 10%, до 57,8 млн. тона. При потреблението за индустриални цели се предвижда по-умерено увеличение – с 1,8%, до 11,7 млн. тона. Същевременно, износът на царевица за трети страни се очаква да спадне с 43,5%, до 1,5 млн. тона.

В края на маркетинговата 201/18 година се предвижда да се формират преходни наличности от царевица в ЕС в размер на 18,9 млн. тона, което е с 1,3 млн. тона или 7,4% повече на годишна база.

Очаква се отпадането на квотите за производство на захар и подсладители в ЕС от началото на м. октомври 2017 г. да доведе до увеличение на търсенето на царевица за промишлена преработка. По данни на Европейската комисия, изоклюгозата (подсладител на базата на нишесте или високо фруктозен царевичен сироп) заема сравнително нисък дял в потреблението на подсладители в Съюза – около 4%, докато на световно ниво този дял е около 7%. Краят на производствената квота в ЕС създава предпоставки в дългосрочен план изоглюкозата да замести захарта в потреблението до дял, който може да достигне 9% до 2030 г. Експертите от Комисията прогнозируют до 2030 г. производството на изоглюкоза в ЕС да достигне 1,9 млн. тона. Най-сериозна конкуренция се очаква изоглюкозата да окаже на захарта в регионите със захарен дефицит и голямо предлагане на зърнени култури. Предвижда се консумацията на захар в ЕС да се свие с 5% (от 18,5 млн. тона през 2017/2018 на 17,5 млн. тона през 2030 г.), докато потреблението на изоглюкоза нарасне от 0,8 млн. тона до 1,8 млн. тона в еквивалент на бяла захар.

СИТУАЦИЯ И ПЕРСПЕКТИВИ НА ПАЗАРА НА СЛЪНЧОГЛЕД

I. Ситуация и перспективи на вътрешния пазар

1. Предлагане и потребление на слънчоглед през 2017/18 пазарна година

По прогнозни данни на отдел „Агростатистика“ на МЗХГ от края на м. декември 2017 г., през 2017 г. **производството** на слънчоглед е в размер на 1,9 млн. тона – с 1,2% над нивото от предходната година. Увеличението се дължи на малко по-високия среден добив (с 2,3%), при относително запазване на реколтираните площи (-0,1%).

В резултат от по-високото производство и значително по-големите преходни наличности (оценявани на 470 хил. тона), **общото предлагане** на слънчоглед през пазарната 2017/18 година се предвижда да нарасне с близо 7% на годишна база, възлизайки на около 2 480 хил. тона.

Таблица 1. Предлагане и потребление на слънчоглед за пазарните ` 2015/16 – 2017/18 години, хил. тона

	2015/16	2016/17 оценка	2017/18 прогноза
Предлагане	2 099	2 322	2 480
1. Начална наличност	289	267	470
2. Производство	1 699	1 838	1 860
- реколтирани площи - хил. дка	8 108	8 175	8 170
- среден добив - кг/дка	210	225	230
3. Внос (вкл. обелен слънчоглед в еквивалент на небелен слънчоглед)	111	217	150
Потребление	1 832	1 852	2 109
1. Употреба за семена	4	4	4
2. Употреба за слънчогледово масло	950	1 000	1 100
3. Друга употреба	105	105	105
4. Износ (вкл. обелен слънчоглед в еквивалент на небелен слънчоглед)	773	743	900
Крайни наличности	267	470	371

*Източник: производство – отдел „Агростатистика“, МЗХГ; употреба за слънчогледово масло - прогноза на дирекция „Анализ и стратегическо планиране“, МЗХГ въз основа на данни на НСИ за промишлено производство на масло; внос и износ – НСИ за 2016/17 (предварителни данни), прогноза на дирекция „Анализ и стратегическо планиране“, МЗХГ за 2017/18.
Бележка: Балансът няма официален характер.*

Производството на слънчоглед в страната традиционно надхвърля съществено вътрешното потребление. Въпреки това, тъй като значителна част от продукцията се изнася, през последните години се наблюдава тенденция на увеличение на вноса основно поради повишените индустриални нужди.

По предварителни данни на НСИ, през изтеклата 2016/17 година общият **внос** на слънчоглед (маслодаен, обелен и шарен) нараства над два пъти спрямо предходната година, достигайки 214,7 хил. тона. Най-значителни количества са доставени от Румъния (123,1 хил. тона) и Молдова (65,7 хил. тона), като и при двете държави се

регистрира значителен ръст на годишна база, съответно със 76% и над седем пъти. Внася се главно маслодаен слънчоглед - 198,2 хил. тона или над 92% от общия внос за 2016/17 година.

През първите три месеца на текущия сезон 2017/18 в страната са внесени 63,9 хил. тона слънчоглед – с 10,7% по-малко на годишна база. Доставкаите отново са реализирани основно от Румъния (38,9 хил. тона) и Молдова (21 хил. тона).

Таблица 2. Внос на слънчоглед в България, тона

Партньор/Период	2015/16	2016/17*	2017/18 (септември - ноември 2017 г.)*
1. Европейски съюз	76 478	131 344	41 503
Гърция	709	4 400	-
Испания	218	128	2 058
Италия	1 169	614	97
Румъния	70 138	123 119	38 905
Словакия	1 777	650	-
Франция	1 904	1 398	305
Други	563	1 035	139
2. Трети страни	31 708	83 391	22 445
Молдова	8 800	65 720	21 040
Русия	8 072	6 111	-
Турция	2 346	1 345	464
Украйна	12 299	9 599	836
Други	191	615	105
ОБЩО, тона	108 186	214 735	63 948
Стойност, щ. д.	93 070 890	140 931 821	36 537 073
Средна цена, щ. д./тон	860	656	571

Източник: НСИ; * предварителни данни

Общото потребление на слънчоглед през пазарната 2017/18 година се прогнозира на ниво от малко над 2,1 млн. тона – с около 14% повече в сравнение с предходната година, поради очаквано увеличение на износа и на употребата за производство на слънчогледово масло.

При относително запазване на площите със слънчоглед за следващата година, употребата на слънчоглед **за семена** за реколта `2018 се предвижда да се задържи на ниво от около 4 хил. тона.

През последните години се наблюдава тенденция на увеличение на производството на слънчогледово масло в страната, благоприятствано от силното търсене за износ и сравнително ниските цени на суровината на вътрешния пазар. Очаква се тази тенденция да продължи и през настоящия сезон 2017/18, като употребата на слънчоглед **за преработка в слънчогледово масло** може да достигне до около 1,1 млн. тона – с 10% повече на годишна база.

С развитие на дейността на преработвателните предприятия в страната, износът на слънчогледово масло нараства от 38 хил. тона през 2006/2007 година до 200 – 300 хил. тона годишно за последните четири сезона. Така, освен в един от лидерите в експорта на слънчоглед в световен мащаб (заедно с Румъния), България се превръща и във важен износител на слънчогледово масло.

По предварителни данни на НСИ, през периода септември - ноември 2017 г. по тарифните позиции за слънчогледово масло са изнесени 97 хил. тона (възможно е да включва известно количество масло от шафранка), което е с 14% повече спрямо същия период на предходната пазарна година. От тях, 56,7 хил. тона са насочени за страни от ЕС, а 40,3 хил. тона - за трети страни.

Таблица 3. Износ на слънчогледово масло от България, тона

Партньор/Период	2015/16	2016/17*	2017/18 (септември - ноември 2017 г.)*
Европейски съюз	132 692	164 282	56 735
Трети страни	100 903	126 625	40 301
ОБЩО, тона	233 596	290 907	97 037

Източник: НСИ; * предварителни данни

Забележка: Данни за износа по тарифни позиции 1512 11 10, 1512 11 91 и 1512 19, които е възможно да включват и неопределено количество масло от шафранка.

Употребата на слънчоглед **за други цели** се предвижда да се запази на нивото от предходните няколко години – около 105 хил. тона.

По данни на НСИ, през изминалата 2016/17 пазарна година от страната са **изнесени** 678,1 хил. тона слънчоглед (вкл. близо 330 хил. тона обелен и/или необелен шарен слънчоглед). Количеството е с около 5% по-малко спрямо предходната година, поради увеличената конкуренция в Черноморския регион, сравнително ниските цени на международните пазари, както и нарасналата индустриална употреба в страната. Средната експортна цена е 576 щ. д./тон, с 3% под нивото от предходната година.

Близо 75% от количествата, реализирани извън страната през сезона, са насочени за страните от ЕС - общо 505,1 хил. тона, в т. ч. основно за Нидерландия (122,1 хил. тона), Германия (89,8 хил. тона) и Франция (83,2 хил. тона). Изпращанията за ЕС намаляват с 12% спрямо предходната маркетингова година, основно поради свиване наполовина на експорта за традиционните контрагенти Испания и Португалия. Износът за трети страни е в размер на 173 хил. тона, главно за Турция (86,6 хил. тона).

По предварителни данни, през периода септември – ноември 2017 г. износът на слънчоглед нараства с 34,3% на годишна база, до 296,3 хил. тона. Основни пазари на българския слънчоглед за периода остават Нидерландия (73,3 хил. тона), Германия (33,1 хил. тона) и Румъния (28,9 хил. тона).

Отчитайки увеличеното предлагане в страната и сериозния ръст на износа през първите няколко месеца на сезона, общият износ на слънчоглед за пазарната 2017/18 година се очаква да надмине съществено миналогодишния, като може да достигне около 900 хил. тона. Основание за подобна прогноза дават и оценките за значително намаление на експортния потенциал на основни износители на слънчоглед в Черноморския регион, като Украйна и Русия.

Таблица 4. Износ на слънчоглед от България, тона

Партньор/Период	2015/16	2016/17*	2017/18 (септември - ноември 2017 г.)*
1. Европейски съюз	573 434	505 105	248 662
Австрия	14 806	22 324	9 125
Обединено кралство	38 774	42 465	15 133
Германия	82 114	89 819	33 143
Гърция	5 329	9 060	11 532
Дания	5 138	11 776	1 242
Испания	36 880	18 521	19 358
Италия	23 177	4 034	2 597
Нидерландия	156 838	122 074	73 302
Полша	24 194	23 446	9 253
Португалия	52 527	25 688	19 868
Румъния	16 221	17 352	28 880
Финландия	10 295	10 488	6 361
Франция	85 349	83 175	2 214
Швеция	10 484	11 232	7 065
Други	11 309	13 651	9 589
2. Трети страни	141 938	172 962	47 595
Австралия	3 108	3 787	1 237
Египет	945	2 160	494
Йордания	7 362	4 428	397
Канада	3 588	4 527	967
Македония	3 836	3 677	3 172
Мароко	353	73	16 500
Норвегия	8 788	9 377	4 598
САЩ	15 977	20 010	5 922
Турция	67 600	86 570	8 593
Южна Африка	17 136	22 420	100
Други	13 244	15 932	5 616
ОБЩО, тона	715 372	678 067	296 257
Стойност, щ. д.	425 918 574	390 304 067	156 811 786
Средна цена, щ. д./тон	595	576	529

Източник: НСИ; * предварителни данни

При очаквано изпреварващо увеличение на общото потребление на слънчоглед спрямо това при общото предлагане, в края на маркетинговата 2017/18 година се предвижда **преходните запаси** от слънчоглед да се свият до около 370 хил. тона.

2. Качество на слънчоглед от реколта `2017

Окончателните резултати от окачествяването на слънчогледа от реколта `2017, извършено от Българската агенция по безопасност на храните, показват, че 78% от анализираниите проби отговарят на условията на стандарта за качество на слънчогледовото семе, при 79,2% през предходната година. В сравнение с предходните години, през които е извършвано представително окачествяване, през 2017 г. се отчита най-висок дял на слънчогледа, отговарящ на стандарта по отношение на маслеността – 96,1%, при 94,3% през 2016 г.

Средните стойности на основните качествени показатели на слънчогледа от реколта `2017 са както следва:

- съдържание на влага: 5,8% ± 0,7%, при 5,9% ± 0,6% за 2016 г.;
- масленост: 44,9% ± 1,8%, при 44,8% ± 2,3% за 2016 г.;
- културни примеси: 0,9% ± 1,1%, при 1,5% ± 1,5% за 2016 г.;
- чужди примеси: 3,0% ± 1,2%, при 3,0% ± 1,2% за 2016 г.

Резултатите сочат, че в качествено отношение, слънчогледът от реколта `2017 напълно задоволява нуждите на преработвателната промишленост, както за производство на масла, така и за белен слънчоглед.

3. Цени на слънчоглед

Изкупни цени на слънчоглед

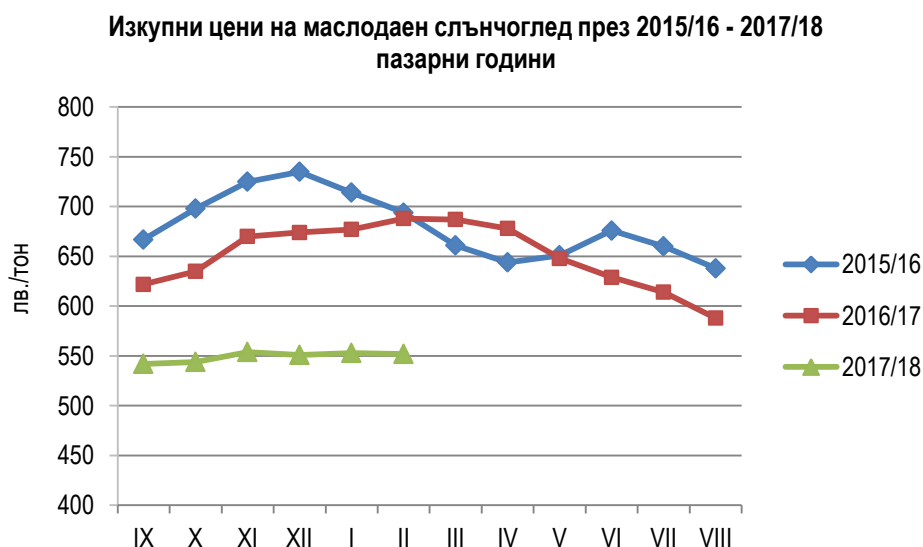
По данни на САПИ, средната изкупна цена на маслодайния слънчоглед за *изминалата 2016/17 маркетингова година* е 651 лв./тон, с 4,3% под нивото от предходната година.

От началото на пазарната 2017/18 година слънчогледът се изкупува на съществено по-ниски цени спрямо година по-рано, под влияние на високото предлагане в страната и развитието на международните пазари.

Средно за периода септември 2017 г. – февруари 2018 г., изкупната цена на маслодайния слънчоглед намалява с 16,9% на годишна база, като стойностите по месеци са в тесните граници от 542 лв./тон до 554 лв./тон.

До края на текущия сезон може да се очаква цените на слънчогледа в България да останат сравнително ниски, под натиска на високото предлагане на маслодайни семена в световен мащаб, в т. ч. и в ЕС. Фактори, които могат да окажат влияние за известно покачване на цените са намаленият потенциал за износ от Русия и Украйна

през настоящата година и очертаващата се конкуренция между преработватели и износители в страната.

Фиг. 1

Износни цени на слънчоглед в България и международни цени

Високото предлагане на маслодайни семена в световен план оказва натиск за понижаване на цените на маслодайния слънчоглед на международните пазари през текущата 2017/18 пазарна година.

Средно за периода септември 2017 – януари 2018 г., експортните котировки FOB Украйна и Аржентина са с около 8% под нивата отпреди една година, а тази CIF Ротердам – с около 5%. По-слабо изразено намаление се отчита при фермерските цени в САЩ – средно с 1% за първите четири месеца на сезона.

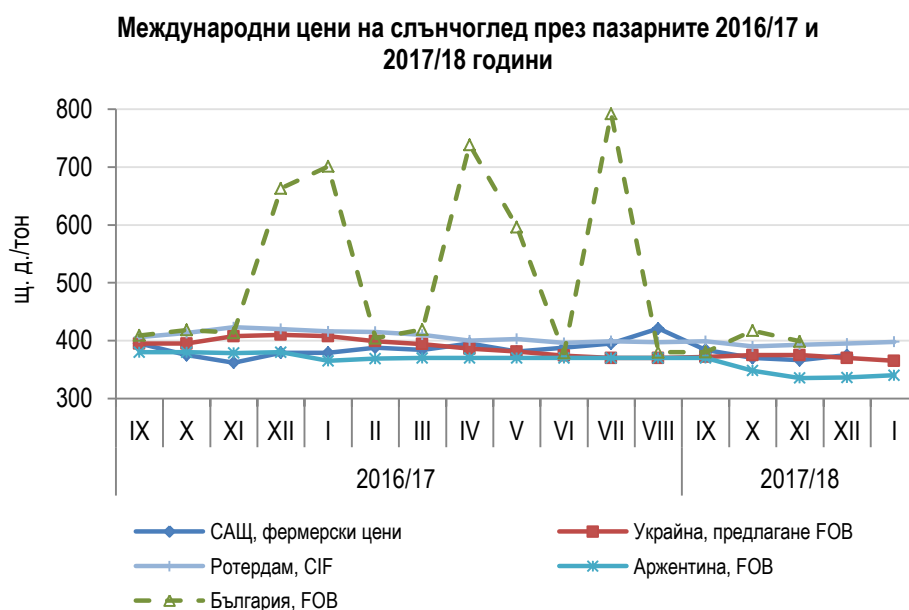
През м. януари 2018 г. се наблюдава леко поскъпване на маслодайния слънчоглед в Аржентина и Ротердам – с по около 1% спрямо предходния месец, до съответно 340 щ. д./тон и 398 щ. д./тон. Същевременно, експортната цена в Украйна се понижава с 1,4%, до 365 щ. д./тон. Последните налични данни за фермерските цени в САЩ от м. декември 2017 г. сочат леко увеличение на месечна база, до 375 щ. д./тон, което все пак остава малко под нивото отпреди една година.

През първите три месеца на пазарната 2017/18 година износните цени на маслодаен слънчоглед в България, FOB черноморско пристанище варират от 380 щ. д./тон до 417 щ. д./тон, като най-високата стойност е отчетена за октомври 2017 г. Средно за периода се наблюдава понижаване с около 4% на годишна база.

Като цяло, от началото на настоящия сезон българските експортни цени са близки до тези в Ротердам и над тези на останалите наблюдавани основни пазари.

Следва да се уточни, че средномесечните експортни цени не винаги са толкова показателни за реализацията на българския маслодаен слънчоглед, тъй като касаят

само количествата, изнесени през съответния месец. Така например, наблюдаваните през определени месеци на изтеклата 2016/17 пазарна година значително по-високи експортни цени в България спрямо тези на международните пазари се отнасят за малки количества и не се отразяват съществено на среднопретеглената цена за годината.

Фиг. 2

II. Световно производство и потребление на слънчоглед

По прогнозни данни на **Департамента по земеделие на САЩ (USDA)** от м. февруари 2018 г., световното производство на слънчоглед през 2017/18 година се очаква да възлезе на около 45,8 млн. тона - с около 4% по-малко спрямо предходната година, но с близо 13% над средното ниво за последните пет години. Продукцията в Украйна се оценява на 13 млн. тона, с близо 15% по-ниска на годишна база. В Русия също се отчита свиване на производството, но по-слабо – с 3%, до 10,5 млн. тона, докато оценките за ЕС сочат увеличение с 8,5%, до 9,3 млн. тона.

Украйна и Русия формират над половината от общото производство на слънчоглед в света, като количествата остават основно за задоволяване на вътрешното потребление в двете държави. Вследствие на по-слабите реколти, през настоящия сезон се очаква износът на слънчоглед от Украйна и Русия да спадне респективно с 48% и 73% спрямо високите нива от предходната маркетингова година.

Експертите от Департамента прогнозираят глобалното потребление на слънчоглед през 2017/18 пазарна година леко да се понижи на годишна база (с 1,7%), но да остане сравнително високо.

Към края на сезона се предвижда световните запаси от слънчоглед да се редуцират до малко под 2,1 млн. тона – с около 19% по-малко спрямо година по-рано, като най-значително свиване се очаква в Украйна и Русия.

Таблица 5. Световно предлагане и потребление на слънчоглед, хил. тона

	2015/16	2016/17 оценка	2017/18 прогноза
Начални наличности	2 764	2 267	2 575
Производство	40 296	47 609	45 767
Внос	1 865	2 124	1 836
Износ	2 006	2 477	1 955
Вътрешно потребление	40 652	46 948	46 134
Крайни наличности	2 267	2 575	2 089

Източник: Департамент по земеделие на САЩ (данни от м. февруари 2018 г.)

По прогнозни данни на **Европейската комисия** от края на м. януари 2018 г., общото предлагане на слънчоглед в ЕС-28 през маркетинговата 2017/18 година се оценява на 11,4 млн. тона. Това е с 13,1% над нивото от предходната година, поради ръст на производството със 17,6% и 11% по-високите начални наличности. Предвид високото предлагане в рамките на Съюза, вносет на слънчоглед от трети страни се очаква да се свие с близо 36%.

Експертите от Комисията прогнозират през настоящия сезон вътрешното потребление на слънчоглед в Съюза да нарасне с 14% на годишна база, достигайки 10,3 млн. тона. Ръст се очаква и при износа за трети страни – с 16,3%, до 472 хил. тона. Така, в края на 2017/18 година се предвижда наличностите от слънчоглед в ЕС да бъдат в размер на 656 хил. тона, с близо 2% по-малко спрямо година по-рано.